

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΦΑΣΗ Β (2014-2015)

Πλαίσιο Σχεδιασμού και Οργάνωσης Διδασκαλίας

Ενότητα: «ΜΟΥΣΕΙΑ» (γ' τεύχος, σ. 58-59)

Τάξη: ΣΤ' Δημοτικό Σχολείο: ΓΕΡΙΟΥ Β'

Ημερομηνία: 20 Φεβρουαρίου 2015

Δίκτυο Σχολείων ΕΔΕ Αντρούλας Χρίστου

Για τον σχεδιασμό και την οργάνωση της διδασκαλίας, συνεργάστηκαν οι:

Ρεβέκκα Νικολαΐδου-Πιερή (εκπαιδευτικός) και Ρέα Παπαγεωργίου (Σύμβουλος Ελληνικών)

1. Συνοπτική παρουσίαση ανάπτυξης της ενότητας

1.1. Τι έχει προηγηθεί της διδασκαλίας:

Τα παιδιά της τάξης, στο πλαίσιο της Ενότητας 10 του σχολικού εγχειριδίου της ΣΤ' τάξης, με θέμα «Μουσεία», επέδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον συγκεκριμένο θεματικό πυρήνα. Έτσι, μελέτησαν διάφορα κείμενα, τόσο του σχολικού εγχειριδίου όσο και συμπληρωματικό διδακτικό-κειμενικό υλικό, που επιλέχθηκε με τη δέουσα παιδαγωγική ευαισθησία. Μελετώντας το θέμα «Μουσεία», τα παιδιά συμμετείχαν ενεργά σε διάφορες δραστηριότητες, κατά τις οποίες διάβασαν, κατανόησαν, διερεύνησαν, συνεξέτασαν, εμπλούτισαν το λεξιλόγιό τους, εκφράστηκαν, σχολίασαν, έγραψαν, παρήγαγαν γραπτά κείμενα κ.ο.κ.

Αναλυτικότερα, τα παιδιά εκφράζονταν προφορικά και γραπτώς και συνεργάζονταν στις ομάδες τους, στη διάρκεια της συμμετοχής τους σε ποικίλες στοχευμένες διδακτικές δραστηριότητες, όπως δραστηριότητες ανάγνωσης, κατανόησης και κριτικής προσέγγισης κειμένων.

Συγκεκριμένα μελέτησαν και συνεξέτασαν τα εξής κείμενα:

- «Στο Μουσείο» (ποίημα), *Λέξεις ... Φράσεις...Κείμενα*, τεύχος γ', Ενότητα 16.
- «Τα αγαλματάκια της Αγίας Ειρήνης» [ταινία που προβάλλεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου - κείμενα από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων Τμήμα Αρχαιοτήτων (www.)].
- «Μια νύχτα στο Μουσείο» (αμερικάνικη κωμική ταινία δράσης, βασισμένη στο ομώνυμο παιδικό έργο-Milan Trenc σε διασκευή των Robert Ben Garant και Thomas Lennon / σκηνοθεσία και παραγωγή Shawn Levy)
- «Ένα παράπονο μικρό» (κείμενο της Ρεβέκκας Νικολαΐδου-Πιερή).

Επιπλέον, διερεύνησαν το θέμα «Μουσεία» και σε άλλα μαθήματα, στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης και με ποικιλία τρόπων (π.χ., επίσκεψη σε διάφορα μουσεία, παρακολούθηση και δράση σε εργαστήριο γλυπτικής, μελέτη ιστορικών κειμένων για τη Μικρασιατική Καταστροφή κ.λπ.).

1.2. Δείκτες Επιτυχίας – Επάρκειας:

Κατανόηση Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
<p>1.1. Συνθέτουν πληροφορίες που δηλώνονται ρητά ή και υπόρρητα στο κείμενο και τις παρουσιάζουν συνοπτικά, με στοιχεία προσωπικής θέσης</p> <p>1.4. Αξιοποιούν στρατηγικές κατανόησης για εξαγωγή συμπερασμάτων, σε σχέση με τον τρόπο που παρουσιάζεται ένα θέμα</p>	<p>1.1.1. Λέξεις, φράσεις, προτάσεις που δηλώνουν ρητά ή και υπόρρητα πληροφορίες (π.χ., θέμα, πρόβλημα, συναισθήματα ηρώων, κ.λπ.)</p> <p>1.1.2. Γλωσσικά στοιχεία (π.χ., σύμπτυξη του περιεχομένου του αποσπάσματος σε μία πρόταση) ή και μη γλωσσικά στοιχεία (π.χ., εικόνα ως φορέας νοήματος)</p> <p>1.1.3. Προσωπικά κριτήρια για την επιλογή πληροφοριών και αιτιολόγηση με στοιχεία προσωπικής θέσης (π.χ., εντοπισμός και τεκμηρίωση κύριου νοήματος παραγράφων, συναισθημάτων ηρώων, προσωπική άποψη σε σχέση με τα συναισθήματα των ηρώων, κ.λπ.)</p> <p>1.4.1. Αιτιολογημένες προβλέψεις και εξαγωγή συμπερασμάτων, για το είδος, το περιεχόμενο και την οπτική του συγγραφέα, μέσα από σύνθεση πληροφοριών και κριτική διερεύνηση (π.χ., μέσω διατύπωσης ερωτημάτων) για το περιεχόμενο κειμένου, με βάση στοιχεία όπως: εικόνα, τίτλος, είδος κειμένου, συγγραφέας, σκοπός, επικοινωνιακό και κοινωνιοπολιτισμικό πλαίσιο</p> <p>1.4.6. Διακειμενικές συνδέσεις, με έμφαση στα πολλαπλά νοήματα κειμένου (π.χ., «κείμενο - εαυτός» συναισθήματα ηρώων – προσωπικά συναισθήματα, «κείμενο – κείμενο» συναισθήματα ήρωα - αγάλματος, «κείμενο – κόσμος» σχέση κειμένου με προσφυγιά)</p>
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
<p>2.4.2.1 Κατανοούν τη λειτουργία γλωσσικών στοιχείων αφήγησης σε μεικτά κείμενα</p>	<p>2.4.2.1.1. (ενδεικτικά) Περιγραφική αφήγηση (π.χ., συλλειτουργία περιγραφικών στοιχείων, όπως υποκοριστικά, επίθετα, ουσιαστικά συναισθημάτων, προσωποποίηση σε αφηγηματικό κείμενο για την ανάδειξη της οπτικής του συγγραφέα, π.χ., συναισθηματική φόρτιση, ταύτιση με ήρωα και πρόβλημα, συγκίνηση, ευαισθητοποίηση κ.λπ.)</p>
3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
<p>3.1. Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα ενός κειμένου, συνδέοντάς την με τρόπους αναπαράστασης ανθρώπων και πολιτισμών σε διαφορετικά ιστορικά, πολιτισμικά, κοινωνικά πλαίσια</p>	<p>3.1.1. Μέσα παρουσίασης περιεχομένου (γλώσσα, ύφος, οργάνωση κειμένου, εικόνες, πίνακες, διαγράμματα, μορφοποίηση) και σχέση με τον τρόπο που αναπαριστούν σχέσεις, ταυτότητες, αξίες (π.χ., αξιολόγηση διαφορετικών αναπαραστάσεων της έννοιας 'άγαλμα' ή 'πρόσφυγας' σε ποικίλα κείμενα σε σχέση με την προθετικότητα του συγγραφέα, δηλ. τι επιδιώκει κάθε φορά)</p>

Παραγωγή Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν το παραγόμενο κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.1. Καθορίζουν συγκεκριμένη ανάγκη για επικοινωνία και δράση, που σχετίζονται με ζητήματα παγκόσμιου ενδιαφέροντος	1.1.2. Κίνητρα για παραγωγή κειμένου, όπως: συναισθήματα, απόψεις σε θέματα προσφυγιάς
1.3. Αξιοποιούν στρατηγικές παραγωγής κειμένων, ανάλογα με τον σκοπό και το είδος του κειμένου	1.3.4. Μετασχηματισμός κειμένου με βάση καθορισμένο κριτήριο (π.χ., «Συνεχίζω την ιστορία», «Προσθέτω ακόμα έναν ήρωα στην ιστορία», «Είμαι ο Λάμπης και διηγούμαι ένα παραμύθι στο άγαλμα» κ.ά.)
2. Οργανώνουν τον λόγο σε κείμενο	
2.3.2.1. Αξιοποιούν με λειτουργικό τρόπο γλωσσικά στοιχεία αφήγησης σε μεικτά κείμενα	2.3.2.1.1. (ενδεικτικά) Περιγραφική αφήγηση (π.χ., συλλειτουργία περιγραφικών στοιχείων, όπως υποκοριστικά, επίθετα, ουσιαστικά συναισθημάτων, προσωποποίηση σε αφηγηματικό κείμενο για την ανάδειξη της οπτικής του συγγραφέα, π.χ., συναισθηματική φόρτιση, ταύτιση με ήρωα και πρόβλημα, συγκίνηση, ευαισθητοποίηση κ.λπ.)
3. Αξιολογούν το παραχθέν κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.2. Μετασχηματίζουν το περιεχόμενο και μορφή ενός κειμένου, με βάση δοσμένα ή προσωπικά κριτήρια που εστιάζουν στη συνάφεια με επικοινωνιακό και κοινωνιοπολιτισμικό πλαίσιο και την ανάδειξη της προσωπικής τους θέσης	3.2.5. Μετασχηματισμός σε άλλο είδος κειμένου, για αιτιολόγηση της σχέσης της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας με τον τρόπο που συνδέεται με μεταβαλλόμενες συνθήκες και πλαίσια (επικοινωνιακά, κοινωνιοπολιτισμικά), π.χ., από αφηγηματικό κείμενο σε θεατρικό)

Κατανόηση - Παραγωγή Προφορικού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. 1. Κατανοούν και παράγουν προφορικό λόγο τοποθετώντας τον σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.4. Αξιοποιούν στρατηγικές κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου, για εξαγωγή και παρουσίαση συμπερασμάτων, σε σχέση με τον τρόπο που παρουσιάζεται ένα θέμα (στο υπό παρακολούθηση βίντεο)	1.4.3. Σχεδιασμός συνεχών προφορικών κειμένων, με χρήση οπτικών και άλλων στηριγμάτων (π.χ., παραγωγή και παρουσίαση προφορικών αφηγήσεων με βάση εικόνες, λέξεις κλειδιά ως πρόβλεψη του περιεχομένου του κειμένου)
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο προφορικός λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.4.2.1 Κατανοούν τη λειτουργία γλωσσικών στοιχείων αφήγησης σε μεικτά κείμενα και τα αξιοποιούν αναλόγως στην παραγωγή προφορικών κειμένων	2.4.2.1.1. (ενδεικτικά) Περιγραφική αφήγηση (π.χ., συλλειτουργία περιγραφικών και αφηγηματικών στοιχείων στην παραγωγή αφήγησης ως πρόβλεψη του περιεχομένου του κειμένου κ.λπ.)
3. Αξιολογούν και κρίνουν προφορικό λόγο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.1. Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα προφορικού κειμένου (δικού τους ή άλλων), συνδέοντάς την με τρόπους παρουσίασης ανθρώπων και πολιτισμών σε διαφορετικά ιστορικά, πολιτισμικά, κοινωνικά πλαίσια (σχέσεις, ταυτότητες, αξίες) (παραγωγή προφορικού λόγου – παρουσίαση θέματος σε ακροατήριο)	3.1.2. Συνοχή και συνεκτικότητα κειμένου (προφορικής παρουσίασης αφήγησης): δείκτες συνοχής (π.χ., σύνδεσμοι, συνώνυμα, αντωνυμίες, επαναλήψεις), δείκτες συνεκτικότητας (π.χ., σύνδεση μεταξύ τμημάτων του κειμένου, ανάλογα με το είδος και τη λειτουργία) και ασυνέχειες (π.χ., αλλαγές σε πρόσωπα, θέματα)

1.3. Τι προγραμματίζεται να γίνει στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδασκαλίας (χρονική διαδοχή ενεργειών εκπαιδευτικού-παιδιών, παράμετροι εστίασης της διδασκαλίας, δραστηριότητες κ.λπ.):

- Σε μία πινακίδα υπάρχει μία σύνθεση εικόνων και λέξεων, από τα προηγούμενα κείμενα. Για κάθε κείμενο γίνεται αναφορά στο πώς εκφράζεται η έννοια άγαλμα, μέσα από τις λεξιλογικές επιλογές του εκάστοτε κειμενογράφου (π.χ. άγαλμα = εύρημα → σε επιστημονικό άρθρο, αγαλματάκι → σε κείμενο που απευθύνεται στα παιδιά, κειμήλιο → σε κείμενο που αφορά την ιστορία και την παράδοση). Επίσης, υπάρχει ο τίτλος: «Στου κόσμου τα μουσεία». Στη σύνθεση υπάρχει ένα κενό, το οποίο θα συμπληρωθεί με το σημερινό κείμενο. Διατυπώνονται κάποιες πρώτες προβλέψεις, «για το ποιος θα είναι ο σημερινός μας πρωταγωνιστής του κειμένου;» και «πώς άραγε θα συναντήσουμε τη λέξη άγαλμα, στο σημερινό κείμενο;». Τα παιδιά διατυπώνουν προβλέψεις.
- Ενώ τα βιβλία είναι κλειστά, παρουσιάζεται στον πίνακα - στην οθόνη η λέξη «άγαλμα.» Τα παιδιά αναφέρουν συνειρμικά λέξεις, με τη μορφή ιδεοθύελλας, οι οποίες αφορούν το περιεχόμενο του κειμένου. Γράφουν σε καρτέλες τι άλλες λέξεις, πιθανόν, να υπάρχουν στο κείμενο. Αναμένεται να εμφανιστεί η λέξη «μουσείο», με μεγάλη συχνότητα. Ακολούθως, εμφανίζεται η εικόνα από τη σ. 58, του σχολικού εγχειριδίου. Σχολιάζεται και, στη συνέχεια, εμφανίζεται η εικόνα ενός αγοριού. Τα παιδιά καλούνται να συνδυάσουν τα τρία ερεθίσματα που προβάλλονται (λέξη + εικόνα-άγαλμα + εικόνα-αγόρι) και να διατυπώσουν υποθέσεις, για το περιεχόμενο του κειμένου.
- Για μία «περισσότερο στέρεα πρόβλεψη», τα παιδιά, μέσα από μία «κυκλική επικοινωνία», καλούνται «να δημιουργήσουν μία ιστορία με πρωταγωνιστές το άγαλμα και το αγόρι». Αξιοποιούν, υποστηρικτικά, καρτέλες με αυτούσιες φράσεις από το κείμενο, τις οποίες έχει προετοιμάσει η εκπαιδευτικός. Την αφήγηση της ιστορίας αρχίζει ένα από τα παιδιά, και, διαδοχικά, συνεχίζει ένα άλλο κ.ο.κ.. Το παιδί που ακολουθεί, κάθε φορά, «συνεχίζει προσθέτοντας στα προηγούμενα, μέχρι που η αφήγηση της ιστορίας να ολοκληρωθεί», χρησιμοποιώντας ως στήριγμα τη λέξη/φράση, που αναγράφεται στην καρτέλα που του δόθηκε.
- Διαβάζεται μεγαλόφωνα το κείμενο από το σχολικό εγχειρίδιο, για επαλήθευση των υποθέσεων των παιδιών. Ακολούθως, τα παιδιά εντοπίζουν **ομοιότητες και διαφορές, ανάμεσα στη δική τους ιστορία και στο σχολικό κείμενο.**
- Για να συμπληρωθεί το κενό της πινακίδας «Στου κόσμου τα μουσεία» (βλ. πιο πάνω), ακολουθεί περαιτέρω διερεύνηση του κειμένου. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να μελετήσει ένα απόσπασμα του κειμένου: Χρησιμοποιούνται διάφοροι τρόποι, για να βοηθηθεί κάθε ομάδα να αποδώσει το περιεχόμενο του αποσπάσματος, που ανέλαβε (π.χ. σύμπτυξη του περιεχομένου του αποσπάσματος σε μία πρόταση, διαγραφή άχρηστων πληροφοριών, απόδοση παραγράφου με σκίτσο, απόδοση με παγωμένη εικόνα κ.ο.κ.). *Σημειώνεται ότι οι παγωμένες εικόνες είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε συζήτηση για τη συναισθηματική κατάσταση των ηρώων σε διάφορες φάσεις της ιστορίας (βλ. στάση του σώματος, έκφραση του προσώπου κ. λπ.).*
- Ακολούθως, οι ομάδες «παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους», που σε συνδυασμό μεταξύ τους μπορεί να επιτύχουν μία ολοκληρωμένη παρουσίαση του περιεχομένου του κειμένου (περίληψη). Κάθε ομάδα που παρουσιάζει, τεκμηριώνει με λεκτικά και μη λεκτικά δεδομένα (π.χ. εικόνα) από το κείμενο.
- Αφού το κείμενο παρουσιαστεί περιληπτικά, αναμένεται ότι τα παιδιά θα αντιληφθούν πως στις δύο πρώτες εικόνες-προτάσεις γίνεται αναφορά μόνο στα συναισθήματα του αγοριού,

ενώ στις επόμενες δύο, παρόλο που διαφαίνονται και τα συναισθήματα του παιδιού, πρωτίστως, κυριαρχούν αυτά του μικρού αγάλματος. Για να σημειώσουν τα συναισθήματα των δύο ηρώων, χρησιμοποιούν βέννεια διαγράμματα. Τέλος, προσθέτουν ακόμα έναν κύκλο στο διάγραμμά τους και εκφράζουν και τα δικά τους συναισθήματα, προσπαθώντας να βρουν την τομή των τριών και να τεκμηριώσουν τις απόψεις τους, αναλόγως.

- Κατά τη διάρκεια της πιο πάνω δραστηριότητας, η τάξη εστιάζει στη λέξη άγαλμα και πώς αυτή εξελίσσεται μέσα στο κείμενο. Τα παιδιά αναφέρουν ότι στην αρχή ονομάζεται «άγαλμα» και μετά μεταλλάσσεται ως εξής: άγαλμα → αγαλματάκι → προσφυγάκι. Σχολιάζονται: α) γιατί το άγαλμα κατέληξε να προσωποποιηθεί και β) γιατί ο συγγραφέας επέλεξε να χρησιμοποιήσει υποκοριστικά. Τα παιδιά συμπεραίνουν την παράλληλη λειτουργική χρήση της προσωποποίησης και των υποκοριστικών (δηλ. «ο συγγραφέας προσπαθεί να δημιουργήσει συναισθήματα συγκίνησης και συμπόνιας στον αναγνώστη, έτσι ώστε να γίνει πιο αποτελεσματικό το κείμενο»).
- Η τάξη εστιάζει ξανά στην πινακίδα «Στου κόσμου τα μουσεία». Κάθε παιδί, στο τετράδιό του, καταγράφει τι πληροφορίες θα μπορούσε να προσθέσει στην πινακίδα, στο κενό που υπάρχει. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των εργασιών τους και συναποφασίζουν πώς θα συμπληρώσουν την πινακίδα.

1.4. Τι προγραμματίζεται να ακολουθήσει μετά τη διδασκαλία:

Ακολουθούν ασκήσεις δημιουργικής γραφής (π.χ., «Συνεχίζω την ιστορία», «Προσθέτω ακόμα έναν ήρωα στην ιστορία», «Είμαι ο Λάμπης και διηγούμαι ένα παραμύθι στο άγαλμα» κ.ά.). Επειδή, σε προγενέστερο στάδιο, τα παιδιά εξέφρασαν την επιθυμία «να παρουσιάσουν κάτι από όλα αυτά που έμαθαν για τα μουσεία», μπορεί «να συνενώσουν τα κείμενά τους, δημιουργώντας τη βάση για ένα εκτενέστερο κείμενο», με συγκεκριμένες, νοείται, συμβάσεις. Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά εισάγονται σε μία άλλη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου, αυτή που έχει ως θέμα: «Κινηματογράφος-Θέατρο», όπου και θα έχουν την ευκαιρία να ασχοληθούν με διάφορους τύπους θεατρικών έργων και συμβάσεων.

Μετά από τη στοχευμένη ενασχόληση και με αυτή την ενότητα, αναμένεται να γίνει αξιοποίηση του κειμένου που τα παιδιά «συνδημιούργησαν στην προηγούμενη ενότητα», με εργασία στις ομάδες, οι οποίες και θα εργαστούν ώστε:

- να προσθέσουν ή να αφαιρέσουν χαρακτήρες ή σκηνές, με στόχο να μετατρέψουν το κείμενο σε θεατρικό
- να σκηνοθετήσουν το θεατρικό τους
- να προετοιμάσουν σχετική παράσταση (διανομή ρόλων, κατασκευή σκηνικών, επιλογή / ετοιμασία κουστουμιών, ετοιμασία αφίσας / πρόσκλησης ...)
- να ανεβάσουν τη δική τους θεατρική παράσταση.

Στο πλαίσιο καλλιέργειας της φιλιαναγνωσίας, είναι δυνατόν να διαβάζεται καθημερινά και ένα απόσπασμα από το παραμύθι «Το άγαλμα που κρύωνε», για σκοπούς διακειμενικής αξιοποίησής του, στη βάση ομόθεμων ή μη σχολικών κειμένων.